

1. Drie maanden onder de Sneeuw. — 3. Sint Gregoriusdag op School. — 6. Een moedige Meisje. — 7. Karel Cogge. De Overstroming aan den IJzer. — 8. Het Wonderlijk Gezelschap. — 11. Het Kermismeisje. — 12. Willem Tell. — 13. Beter ten lap dan een scheur. — 17. De Zinneloozen van Gheel. — 20. De Klok van Strivekenskerke. — 24. Grapjes en Vroolijke Verhalen. — 34. Nog Grapjes. — 35. Het Kindje van de Zee. — 37. De Bezembinders van Kleit. — 38. De Vlucht in de Koffer. — 41. De Gierigaard. — 43. De Veerman van 't Zwin. — 48. Eerlijk duurt 't langst. — 61. Streng Winters. — 62. De Wees in Londen. — 63. Sinterklaas op de Heide. — 66. De Kinderen van den Smokkelaar. — 67. De Paaschklokken. — 69. Leeuwte van Damme. — 70. Van Alles Wat. — 71. Nieuwsgierig Aagje. — 79. De verrassing van Oudenaarde. — 83. Op de Hooge Venen. — 85. De Overwintering van Nova Zembla. — 86. Hoogmoed komt voor den val. — 89. Het Spook. — 95. De twee Weesjes. — 96. De oude Redder. — 97. De Vlucht. — 101. Toch beter Thuis. — 105. Ongeluk en Geluk. — 108. Bieke. — 109. De oude Mantel. — 110. Robinson Crusoe. — 113. De Rooversjongen. — 114. Nodig Vergeten. — 118. De Spion van den Molen. — 119. De Kinderen van den Dokter. — 120. De ruwe Kerel. — 121. Tweemaal gevonden. — 126. De Kerels van Lampertisse. — 136. Thijl Uilenspiegel. — 137. Oom Tom. — 141. De Kerstavond van Bertje. — 143. De Reis in de Wildernis. — 168. Een jonge Held. — 169. Jacob van Artevelde. — 170. De overwinning van Karel. — 171. Genoveva van Brabant. — 172. Re Avontuurlijke Reis. — 173. De strijd met den Wolf. — 174. Een vreemde Avond. — 175. De gevluchte Slaaf. — 176. In de Vliegmaschine. — 177. Een moedige Vrouw. — 178. Ontsnapt. — 179. Valsch beschuldigd. — 180. De Zoon van den Torenwachter. — 181. Terug bij vrouw en kinderen. — 182. De Reis van Columbus. — 183. De Schilder van Karel den Stoutte. — 184. Het Spook van de Beelde. — 185. Het Avontuur in het gebergte. — 186. Jack de Cowboy. — 187. Hoe Jack prairieboer werd. — 188. De sterkste Voetbalclub. — 189. De Held van Tremeloo. — 190. De straf van 't Elzelarehof. — 191. De Cowboy van Fort Bell. — 192. Jeanne d'Arc. — 193. De wandelende Deur. — 194. De Avonturen van Gezaart. — 195. Geeraart in Rusland. — 196. Dikke Dries. — 197. De Rooie Knnpels. — 198. Rosa van Dennenburg. — 199. De Wolf van Ghistel. — 200. De betooverde Molen. — 201. Zonderling gered. — 202. De Spaansche Furie. — 203. De Boeteling van Veurne. — 204. Een angstige Nacht. — 205. De Prins van Kakao. — 206. De dappere Elzie. — 207. De Avonturen van David. — 208. In en uit de Gevangenis. — 209. De Spion voer zijn land. — 210. In het verwoeste Vlaanderen.

Vraag elke week het nieuwe boekje aan uw dakbladverkooper, want de reeks van deze veel gevraagde boekjes gaat gedurig voort.

PRIJS 60 CENTIEM

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode.

DE HONGERSNOOD.

DE HONGERSNOOD.

I.

Mijnheer Kalders kwam in het bosch. 't Was nog een warme Octoberdag. Mijnheer Kalders nam zijn hoed in de hand en stond wat uit te blazen. Hier onder de boomen was het toch koeler. Uit een dreef naderde een meisje van ongeveer twintig jaar. Toen ze mijnheer Kalders zag, knikte ze hem beleefd toe.

— Grietje, ik ben juist op weg naar uw ouders, zei mijnheer Kalders. En ge begrijpt wel waarom...

— Vader heeft u een brief geschreven, dat hij de pacht niet kan betalen, sprak Grietje. Onze oogst is ook mislukt, zooals overal in 't ronde...

— Ja, ja, dat weet ik wel. Een boer kan geluk of tegenspoed hebben, maar ik moet mijn pacht ontvangen.

— We zullen u afbetalen, mijnheer... Mijn broer weeft...

— 2 —

— Maar zoo lang kan ik niet wachten! Uw ouders gebruiken mijn land en wonen op mijn hof, en 't is recht, dat ze me daarvoor betalen.

— We zijn nu ongelukkig geweest...

— Ja, ja... Ga maar naar huis en zeg, dat ik achter kom, bromde mijnheer Kalders.

— 3 —

— O, wees niet hard voor vader! smeekte Grietje. Hij is ziek...

— Ben ik hard, als ik om mijn geld vraag? Ik ben voor niemand hard... Ga maar door... ik volg wel...

En hoogmoedig wuifde mijnheer Kalders het meisje toe, als om haar te beduiden, dat hij, de rijke eigenaar, nu lang genoeg tot het boeren-meisje gepraat had.

Grietje ging door een hoekje van het bosch en kwam dan op het open veld. Aan een binnenweg stond een kleine vervallen hoeve.

Grietje trad vlug binnen. Moeder was aan het naaien. Vader zat voorover gebogen in een versleten rieten zetel. Uit een achterkamer klonk het geklik van een weefgetouw. Daar was Victor, Grietje's broer, aan 't werk.

— Ik heb in 't bosch mijnheer Kalders gezien en hij komt naar hier, vertelde de dochter.

Vader hief het hoofd op.

— 'k Had hem verwacht, zei hij.

— Hij sprak me aan en was kwaad gezind over uw briefje, vervolgde Grietje.

— Ik kan 't geld niet van mijn lijf afsnijden! kloege boer Tonis. En mijnheer Kalders weet toch, dat de oogst mislukt is door al dat slecht weer.

— Ik klapte er ook van, maar hij luisterde niet. 'k Zei, dat Victor heel den Winter zou weven en

't geld voor hem was, maar hij kon zoo lang niet wachten.

— Niet wachten! En hij is zoo rijk!

Boer Tonis wilde nog wat meer zeggen, maar kreeg een hoestbui, die een heelen tijd aanhield. In die natte dagen had hij een zware kou gevat, die maar niet wijken wilde.

't Duurde nog eenigen tijd, eer mijnheer Kalders aan het hek verscheen.

— Daar is hij, zei Grietje.

Mijnheer Kalders stapte binnen.

— Goeden dag, zei hij.

Alle drie groetten terug. In de achterkamer bleef het gesnork van 't weefgetouw voort duren.

— Zet u, mijnheer, noodigde vrouw Tonis, en ze schoof den bezoeker een stoel toe.

— Neen, neen, ik kan wel rechtstaand mijn boodschap doen, antwoordde mijnheer Kalders, die niet gewoon was op een biezen stoel te zitten. 't Is over uw briefje, Tonis... Ge begrijpt toch wel dat gij de pacht moet betalen...

— Ik heb u altijd stipt voldaan, mijnheer, herinnerde de boer.

— Dat is maar redelijk. Ge hebt al dien tijd ook mijn land gebruikt.

— Maar nu vraag ik wat uitstel. Mijnheer Fierens geeft er aan zijn pachters ook.

— Dat moet mijnheer Fierens weten. Ieder zijn zaken!

— Hoor, Victor is aan 't weven en wat hij verdient, is voor u, mijnheer, sprak moeder. Hij zal werken zoo veel hij kan.

— Ja, ja, we kennen dat. Twee of drie keer brengt ge dat geld en dan hebt ge het zelf nodig. Zoo geraken we er niet.

— We hebben zoo'n slecht jaar gehad, zei boer Tonis.

— Dat weet ik allemaal; alles is niet slecht geweest... En bovendien... dat is geen reden om mij mijn pacht te onthouden.

— Maar ik heb geen geld...

— Ge hebt twee koeien, niet waar? Verkoop er een. De beesten zijn nu duur. En met de opbrengst kunt ge al een deel van de pacht betalen. Zuiver dan de rest aan met het weefgeld.

— Een koe weg doen! Maar mijnheer, dan zijn we weer veel verdiensten kwijt! We verkoopen de boter... We eten er zelf nooit...

— Hoor eens, hernam mijnheer Kalders ongeduldig, 't is onnoodig langer te praten. Ik eisch geen onrecht... ik vraag, wat mij toekomt... Ik stel u een akkoord voor... ge krijgt voor een deel uitstel... En ge zijt nog niet tevreden!

— Met zulk een akkoord geraken we nog dieper in den put, merkte Tonis op.

Weer kreeg hij een hoestbui...

— Dinsdag is het markt te Roeselare... ge leidt er uw koe naar toe... en 's avonds brengt gij mij 't geld! sprak mijnheer Kalders stug. Zoo wil ik het. En zijt ge niet tevreden dan kunt ge verhuizen... en sla ik toch zooveel aan, dat mijn pacht vereffend is.

— Mijnheer, heb toch medelijden met ons! smeekte vrouw Tonis. Onze koeien geven melk en we verkoopen de boter. En ze trekken de wagens... Ze zijn voor ons als de paarden voor een grooten boer. De boter levert toch wat winst op.

— Ge hebt me verstaan en daarmee uit! snauwde mijnheer Kalders. Goeden dag!

Snel verliet hij het huis.

— O, die harde man! zei Grietje verontwaardigd.

Haar moeder begon te schreien. Vader stond op en riep Victor. De zoon kwam uit de achterkamer. Hij had niets van 't bezoek gemerkt. In dien tijd, het was in 't jaar 1845, werd er nog veel linnen geweven in de Vlaamsche boerenhuizen.

Victor hoorde nu, wat er aan de hand was.

— Waarom hebt ge mij niet geroepen? vroeg de zoon.

— O, het helpt toch niet, jongen! Ge zoudt u kwaad gemaakt hebben en dan ware 't nog erger. Ge zult Dinsdag naar Roeselare moeten gaan.

— Om de koe te verkoopen! En die vent stikt haast in zijn geld!

— Jongen, we hebben geen goeden eigenaar! Sommige boeren zijn gelukkiger, sprak vader.

Hij moest weer hoesten. En dan vroeg hij:

— Welke koe zullen we verkoopen? Blare of Mie?

't Was een gewichtige, maar droevige vraag. Ze hielden van beide dieren. Eindelijk dan besloten ze Blare naar de markt te brengen.

— Dat ik nog eens naar mijnheer Kalders ging! stelde moeder voor. Hij zal misschien toch medelijden hebben.

— Hij heeft geen hart! zei Victor. Dat weten we wel... Hij heeft hofsteden. hij verdient nog geld als koopman, hij is al rijk, en dan geen beetje uitstel willen geven...

't Was nog treuriger in huis nu...

's Zondags, na de mis, belde vrouw Tonis toch aan 't groote huis op de dorpsplaats, waar mijnheer Kalders woonde.

De meid deed open, maar zei dadelijk:

— Ge komt spreken over de pacht, hé? Mijnheer heeft gezegd, dat het niet noodig is en ge weet, wat ge te doen hebt...

— O, laat me nog eens met mijnheer klappen!

— Zaag nu niet langer... ik moet naar het eten kijken...

Tot aan de deur kwamen de heerlijke geuren uit de keuken. Plots verscheen mijnheer Kalders zelf uit een kamer

— Marie, smijt de deur toe! riep hij kwaad.

Vrouw Tonis keerde zich om en ging droevig heen. Wat verder wachtte Victor.

— Ge mocht niet binnen komen, hé? vroeg de zoon.

— O, 't is een schand... ik werd als een hond verjaagd.

— Kalders heeft geen hart... Trek het u niet aan, moeder! Ik zal Dinsdag met de koe naar Roeselare gaan...

Treurig keerden ze naar huis terug.

Het werd Dinsdag. Victor stond heel vroeg op. Maar zijn moeder was toch ook al in de keuken.

— Was nog maar wat in bed gebleven! zei Victor.

— Néen, neen... ge moet koffie drinken en eten...

Victor ging naar den stal en voederde Blare.

— Arm beest, mompelde hij. In welken stal zult ge van avond staan!

Wat later verscheen Grietje ook. Ze had den vorigen dag Blare gereinigd, opdat de koe een goeden indruk zou maken.

— Hoe laat vertrekt ge? vroeg ze aan haar broer.

— Als ik gegeten heb... Een schande is het van dien vrek, dien uitzuiger! Zondag liet hij de deur toe smijten voor moeder. Kalders houdt meer aan zijn jachthond dan van een mensch... Hij is een slechte kerel... O, als hij hier komt, zou ik hem buiten kunnen smijten...

— Neen, dat moogt ge niet doen! Hij zou ons doen verhuizen... en wat dan!

— 't Is waar... 'k Zal maar weg blijven, als hij komt... Maar ik ga hem vanavond het geld niet brengen. Ik zou het in zijn aangezicht smijten!

— Kom van de stad naar huis en ik zal het geld dragen.

Een uurtje later maakte Victor Blare los, en leidde ze uit den stal. Moeder kwam de koe nog streelen. Toen liep ze weenend in huis. Vader lag ziek te bed.

— Ik ben weg, zei Victor, maar zijn stem trilde.

— 't Is wreed! snikte nu ook Grietje.

Ze had Blare altijd gemolken en ze zoo dikwijls met Mie, de andere koe, geweid aan den graskant van de dreef. Het dier keek haar nog eens aan, als begreep het, dat dit een afscheid was. Victor trok aan het zeel...

— Tot vanmiddag, zei hij. Toe, maak maar geen verdriet... het helpt toch niet!

Een lange, jonge man kwam aan 't hek. Zijn blond haar hing sluik over het voorhoofd.

Het was Bert Vlos, een boschwachter van mijnheer Kalders. Hij boerde ook wat.

— Gaat ge op reis? vroeg hij met zijn onaan-gename stem.

— 't Zijn uw zaken niet, snauwde Victor hem toe.

— Zoo onvriendelijk!

— Als ik geen zin heb om met u te spreken, doe ik het ook niet...

— Ge hebt ongelijk.

— 't Is goed! Laat mij gerust!

Grietje ging in huis. Ze hield evenmin van den gluiperigen Bert Vlos. Victor stapte naar de groote baan, welke tusschen twee rijen boomen naar Roeselare leidde. Hij hield het hoofd wat gebogen, want hij had verdriet.

Toen hij al een heel eind weg was, werd hij ingehaald door een kennis, die op een kruiwagen een rol linnen vervoerde.

— Dag Victor, zei de dorpsgenoot. Ook naar de stad? Uw koe verkoopen?

— 'k Moet wel...

— Om de pacht te betalen aan mijnheer Kalders?

— Ja. Hij wil van geen uitstel hooren.

— 't Is toch wel erg, hernam Peter, de wever. Hij weet, dat de oogst mislukt is en alle boertjes in moeilijkheden zitten. Hij is zoo rijk...

— 'k Had gezegd, dat alles, wat ik met weven verdiende, voor hem was. Maar hij moest eer betaald worden.

— Victor, we zullen dezen winter niet veel moeten weven, beweerde Peter. Er komt een slechte tijd in de weverij. Er is te veel konkurrentie van den vreemde. Ze maken daar goedkoopertjes met machines, zooals er hier ook al komen. En 't linnen wordt dan nog veel door katoen vervangen. De kooplieden en de fabrikanten hier blijven met groote voorraden linnen zitten en zullen van ons geen nieuw meer aanvaarden. Mijnheer Vervloet van Roeselare heeft het mij gezegd, en die is wel op de hoogte.

— Maar wat moeten we dan doen, Peter?

— Van honger sterven, zeker!

't Was akelig nieuws voor Victor. Niet meer weven... in den langen winter zonder werk zitten! Moest dat er nu ook nog bijkomen!

Beiden spraken over dien ongelukkigen toestand. En Peter verzekerde dat er in den aanstaanden winter veel ellende in Vlaanderen zou heerschen.

Toen Victor eens omkeek, zag hij, dat Bert

Vlos, de boschwachter, volgde en blijkbaar ook naar de stad ging. Waarom was hij dan eerst aan de hoeve gekomen?

— Zeker moest hij afspieden of ik vertrok, dacht Victor, maar hij zweeg er over.

In de verte rees tegen de grauwe lucht de hooge Sint-Michielstoren van Roeselare. En 't werd nu drukker op de groote baan. Van zijwegen of uit dreven kwamen boerinnen en meisjes met korven, Allen begaven zich naar de markt. Langs den Diksmuidschen steenweg stapten Victor en Peter binnen. Wat verder scheidden ze van elkaar. Ze spraken af straks samen terug te keeren. Ze zouden elkaar vinden hier aan 't hooge kruis.

Victor begaf zich naar de plaats, waar men vee kocht en verkocht. Plots stond Bert Vlos naast hem.

— Ge weet niet, waarom ik naar Roeselare moest van mijnheer Kalders? zei hij.

— 't Gaat me niet aan!

— Wees niet zoo kwaad! Ik heb u toch niets misdaan! Ja, domme menschen kunnen mij niet verdragen, omdat ik ze verbieden moet hazen en konijnen te stroopen of hout te stelen. Maar gij zijt verstandig. En ik ben u goedgezind. Anders zou ik u niet vertellen, wat mijnheer Kalders me gekommandeerd heeft. Ik moet nagaan, wat ge

ontvangt voor de koe. Dat geld is voor mijnheer.

— Ha, hij vertrouwt me niet! riep Victor nijdig uit.

— Hij vertrouwt niemand. Hij is hard, dat hij u dwingt een koe te verkoopen voor die pacht. Maar Victor, we zullen een akkoord maken. Geef mij twintig frank en dan moogt gij vijftig minder zeggen, dan ge krijgt. Ge steekt dus dertig frank weg (1).

Victor keek Bert Vlos aan als begreep hij hem niet goed.

— Ge hoort, dat ik met u ben, hernam Vlos. Dus twintig frank voor mij...

— Geen cent! verklaarde Victor verontwaardigd. Ik ben geen bedrieger... En ik zou dan nog van onze pachtsom twintig frank in uw handen steken! Nooit! Ik wist wel, dat ge een valschaard zijt, maar ge toont er u nog een dief bij.

— Ik wil door u niet uitgescholden worden! raasde Bert.

— Laat me gerust!

— 't Is goed, gek! Ge wilt geen voordeel?

(1) Toen was twintig frank meer waard dan nu. Een boerenwerkmán verdiende maar zes frank in de week en een wever tien, en dat voor veertien uur werk per dag, soms wel zestien.

Vlos wendde zich af. Maar hij stond weer naast Victor, toen deze na veel loven en bieden vijf honderd vijftig frank voor Blare kreeg. De koopman leidde de koe weg. Het dier wendde den kop en loeide klagend. Dat sneed Victor door het hart. Vlug verliet hij de plaats.

Aan het hooge Kruis vond Victor wat later Peeter, de wever, en deze vertelde, dat hij weer slecht nieuws vernomen had over de weverij. Neen, er zou weldra geen werk meer zijn. De toekomst zag er droevig uit.

Thuis verzweeg Victor dit nieuws om zijn ouders nog niet meer te verontrusten. Wel deelde hij mee, hoe valsch Bert Vlos zich aangesteld had.

De zoon zette zich weer aan het weefgetouw, Tegen den avond ging Grietje met het geld naar mijnheer Kalders. Ze telde vijf honderd vijftig frank neer.

— Is dat alles? vroeg de eigenaar.

— Ja, mijnheer...

— Ge liegt!

Grietje schrok...

— Maar mijnheer, toch, stamelde ze.

— Ja, ge liegt... Of Victor heeft u en uw vader en moeder bedrogen. Maar ge zult natuurlijk allemaal samen doen! Ge hebt vijf honderd tachtig frank ontvangen.

— Neen, mijnheer, Victor is met vijf honderd vijftig frank thuis gekomen.

— Dan heeft hij dertig frank in zijn zak gestoken.

— O, dat zou hij niet doen! Mijn broer is er veel te eerlijk voor. Bert Vlos stond er bij, als hij het geld ontving.

— Ja, ja, en die heeft goede ooren en duidelijk verstaan, dat de koe voor vijf honderd tachtig frank is verkocht.

Grietje kreeg een schok van verontwaardiging.

— Mijnheer, nu zal ik alles zeggen.

En Grietje vertelde, wat de boschwachter aan haar broer voorgesteld had.

— Zoo, zoo, heeft Victor die gemeene leugens verzonnen! hernam mijnheer Kalders nijdig.

— Het is de waarheid, mijnheer.

— Gij waart er bij zeker?

— Neen, maar Victor is geen leugenaar.

— En Bert Vlos wel... O, ja, ik weet het wel, gij zijt zooals veel menschen kwaad op hem, omdat uw broer niet mag stroopen en gij geen hout uit mijn bosschen moogt stelen.

— Victor heeft nog nooit gestroopt en ik steel geen hout mijnheer. Zijn wij nu slechte menschen omdat we arm zijn!

— Tut, tut, ik moet al uw praatjes niet hooren. Als Bert Vlos zoo tot uw broer gesproken

had, dan Victor mij dadelijk moeten komen zeggen. Hij durft zelf het geld niet te brengen!

— Hij is aan 't weven...

— Ja, ja, aan 't weven... Ge houdt mij voor een onnoozelaar... Luister nu goed, uw broer moet vanavond nog die dertig frank brengen... hij zelf!

— Maar hij heeft geen dertig frank, mijnheer! Geloof me toch! Bert Vlos heeft gelogen.

— Als ge dat nog eens zegt, klaag ik u aan bij de politie. Vooruit nu... naar huis en zend uw broer!

Mijnheer Kalders opende de deur en het arme Grietje moest gaan. Onderweg schreide ze. Victor werd zeer toornig, toen hij de boodschap hoorde.

— Ho, Bert Vlos durft me zoo belasteren en mijnheer Kalders gelooft hem! riep hij uit. Welnu, ik zal gaan.

— Maar blijf kalm... spreek bedaard! smeekte vrouw Tonis.

Victor liep in zijn werkleeren heen. Ha, hij werd voor een bedrieger gehouden!

Hij was nog opgewonden, toen hij voor den eigenaar stond.

— Ha, mijnheer Bert Vlos durft mij belasteren, zei hij driftig.

— Houd uw manieren, lomperik! Zoo bij mij opstuiven! keef mijnheer Kalders.

— Maar als Vlos zoo iets van mij zegt!

— Leg hier dertig frank neer...

— Ik heb geen cent meer ontvangen dan vijf honderd vijftig frank.

— Ge liegt!

— Ik zweer u...

— Niet zweren! Daar geef ik niets om. Dertig frank moet ik hebben. Als Bert Vlos u hazen liet stroopen, zoudt gij niet kwaad zijn op hem.

— Ik heb nooit aan uw hazen gezeten.

— Ge zijt een onbeschaamderik en ge moet opletten! bromde mijnheer Kalders. Ik geloof niets van uw praat...

— Maar ge gelooft wel Bert Vlos, die u wilde bedriegen, die me twintig frank vroeg, en dan zou ik vijftig minder mogen zeggen! En omdat ik hem valschaard noemde neemt hij nu wraak.

— Als ge Bert Vlos nog zoo belastert, zal ik de gendarmen halen.

— Haal ze en ik zal nog 't zelfde zeggen!

— Ge vergeet tot wien ge spreekt.

— Neen, mijnheer, maar recht is recht, ook voor een arm mensch. En gij beticht mij valsch!

— Wat durft ge zeggen, dat ik valsch ben! kreet mijnheer Kalders.

— Dat ge me valsch beticht! Ge noemt me een

bedrieger. Al wat ik zeg is niet waar, maar wel hebt ge vertrouwen in een vent, die u fleemt, en tegelijk bedriegt, die menschen zonder reden aanklaagt... 't Is nog niet genoeg, dat ik met verdriet in 't harte naar Roeselare trek om een koe te verkoopen voor u, maar ge zendt een spion achter me, die u bestelen wil, en dan krijgt die kerel nog gelijk! Haal de gendarmen, mijnheer, haal ze! En dan kunnen andere menschen 't ook eens uitbrengen, welk een Judas uw boschwachter is.

— Onbeschaamderik... buiten, seffens buiten! Ge zult over die dertig frank nog wel hoozen, maar gij, lomperik, aan de deur of ik laat u op straat gooien! schreeuwde Kalders.

— O, ik zal gaan, maar gij zijt onrechtvaardig. Ik ben arm: toch laat ik niet op mij trappen.

— Zijt ge nog niet weg, ongemanierde, brutale kerel!

Victor Tonis vertrok. Buiten balde hij de vuist.

— Wat een vent, wat een vent! siste hij.

Zijn ouders en Grietje waren verschrikt, toen ze het gebeurde vernamen, maar gaven Victor gelijk.

Den volgenden morgen kwam er een briefje. Daarin stond, dat Victor vandaag met dertig frank moest komen en mijnheer Kalders om ver-

giffenis vragen voor zijn onbeschoftheid.

— Ik ga niet! riep Victor uit.

— Neen, ge moogt niet gaan! verklaarde vader, die weer op zat. Er kome van wat er wil.

— Ge hebt niets misdaan, dus moet ge geen vergiffenis vragen, zei moeder.

Victor bleef thuis. Den volgenden dag bracht de meid van Kalders weer een briefje en nu schreef de eigenaar het volgende.

« Uw zoon is gisteren niet geweest. Ik eisch de volle pacht. Ge hebt tot einde October tijd om die te betalen. En tegelijk meld ik u, dat ge de hoeve zult verlaten met Nieuwjaar.

— Hoe schandalig! zei Victor.

— 't Is vreeselijk onrechtvaardig, sprak vader. Een deugniet als Bert Vlos wordt geloofd.

— En wat moeten we nu doen? kloeg moeder. O, ik zal nog eens met mijnheer Kalders gaan spreken!

— Dat helpt toch niet, hernam Tonis.

— Moeder, verneder u niet, zei Victor.

Maar vrouw Tonis kon niet gelooven, dat mijnheer Kalders zoo onrechtvaardig zou blijven. En na den middag stapte ze met Grietje naar 't dorp.

Onderwege ontmoetten ze Bert Vlos, die uit het bosch kwam.

— Zeg eens, sprak de valschaard, uw Victor kan op zijn woorden letten, anders zal ik hem aan-

klagen en doen veroordeelen! Ha, hij durft zeggen, dat ik hem geld vroeg...

— 't Is waar! snauwde Grietje nijdig. Gij zijt een laffe bedrieger en mijn broer is eerlijk!

— Ik zal u wel vinden! Ge wordt al gestraft voor dat liegen. Ge moet van 't hof! En ik ga trouwen en kom er op!

De boschwachter lachte leelijk.

— Kom mee en spreek niet meer met hem! zei vrouw Tonis tot Grietje.

Ze gingen verder.

Op 't dorp belden ze aan het groote huis, maar de meid deed de deur slechts op een kier open. En ze zei venijnig:

— Mijnheer wil zulk valsch volk niet meer zien. Kom dus niet meer zagen!

Ze gooide de deur dicht.

— Zijn we dan bedelaars of dieveggen! jammerde vrouw Tonis.

— Die meid is tegen ons... Zij zal met Bert Vlos trouwen en op ons hof gaan wonen, beweerde Grietje.

— We zullen eens alles aan den pastoor vertellen, besloot moeder.

De pastoor luisterde en zei vriendelijk, dat hij met mijnheer Kalders zou spreken.

Och, 't hielp niet. Mijnheer Kalders liet zeggen, dat alles bleef, gelijk hij in zijn laatste briefje

had geschreven. En angstig wachtte de familie Tonis eind October af. Vader en moeder bezaten wel broers en zusters, maar die waren ook arm. Eveneens bij hen was de oogst mislukt.

Het einde der maand kwam. Tonis had geen geld om de rest van de pacht te betalen. Moeder ging naar mijnheer Kalders met wat geld, dat Victor op zijn weefgetouw verdiend had. De eigenaar ontving haar in zijn huis.

— Waarom komt uw zoon mij geen vergiffenis vragen? vroeg Kalders hoogmoedig.

— Hij heeft niets misdaan.

— Ha, zoo, hij mag mij voor valschaard uitschelden...

— Hij is misschien wat heftig geweest, maar Bert Vlos heeft hem ook zoo erg belasterd...

— Dat liegt Victor!

— Neen, mijnheer... Mijn zoon heeft geen cent achtergehouden van 't geld onzer koe.

— Genoeg, genoeg, gij spant met hem mee... Ge zijt ook valsch... Ik hoor het al. Ik aanvaard dit belachelijk beetje geld niet. Ge moet me alles geven en ge weet, dat ge na Nieuwjaar van mijn hof moet.

— Mijnheer, heb toch medelijden! smeekte vrouw Tonis. We voldeden altijd stipt onze pacht... We hebben naarstig gewerkt. We kunnen het toch niet helpen, dat de oogst mislukt is.

— Ik hoor wel van Bert Vlos, dat uw zoon mij overal uitscheldt voor uitzuiger, wreedaard en vrek.

— Dat is niet waar!

— O, Vlos liegt weer, hé, en Victor, die hier een groote lomperik was, is een heilig boontje. Vertrek maar... op 3 November moet ik al 't verschuldigde ontvangen en ge kunt een nieuwe boerderij zoeken.

— Maar, mijnheer...

— Toe, toe, zaag niet langer, daar is de deur! schreeuwde Kalders, en vrouw Tonis moest vertrekken.

Weenend vertelde ze thuis, wat er voorgevallen was.

— Welnu, we zullen verhuizen, besloot vader. We vragen niets meer. Die harde man heeft ons nu genoeg gesmaad.

't Was een triestige Allerheiligen en Allerzielen,

— God zal ons helpen, zei moeder toch. Zulk onrecht kan niet blijven bestaan.

Op 4 November kwam een deurwaarder om het overige van de pacht. Tonis kon niet betalen. Wat later moest hij naar de stad, voor den rechter. Deze hoorde medelijdend het geval, maar zei, dat de wet mijnheer Kalders toeliet zijn geld te eischen.

En toen stelde Kalders zich nog wreeder aan. Hij liet de andere koe, het varken en een partij vlas verkoopen. Het geld was voor hem... Velen in 't dorp spraken er schande over, maar de eigenaar stoorde er zich niet aan. En Tonis was nu een zeer arm man geworden.

Op 't dorp stond een oud huisje leeg. Tonis kon het huren voor een klein prijsje. Wat niet meegenomen werd, kwam te koop. En met een luttele som geld verhuisde de familie. Er werd in de nieuwe, schamele woning dien avond veel geweend.

Bert Vlos trouwde met de meid van Kalders en betrok de verlaten hoeve.

II.

't Was een strenge Winter nu... 't Vroor, dat 't kraakte. Overal werd bittere armoede geleden.

Op een avond kwamen de dokter en zijn vrouw in hun rijtuig van de stad. Eensklaps verschrok het paard. De koetsier had moeite het te bedwingen en sprong van den bok. De dokter opende het raampje.

— Wat is er, Jan? vroeg hij.

— 't Paard is benauwd... ik weet niet waarvan! O, daar ligt een mensch op den weg... het verschoot daarvan.

Haastig steeg de dokter uit.

— Een vrouw, zei hij. Help me, ze in 't rijtuig tillen, Jan... ..

't Paard was al weer gekalmeerd en Jan hief met zijn meester de vrouw in de koets.

— Ze leeft toch nog, zei de dokter.

— Breng ze bij ons, zei mevrouw. We zullen ze daar verzorgen.

De dokter en Jan brachten dan de vrouw in de kamer en legden de ongelukkige op een sofa.

— Maar dat is vrouw Tonis! beweerde de koetsier.

— Ja, zei de dokter. Zeker neergevallen van honger en uitputting. Dat gebeurt tegenwoordig zooveel.

Ja, 't was een vreeselijke tijd in Vlaanderen. Er heerschte een echte hongersnood. Er was gebrek aan voedsel, en hetgeen er te koop werd geboden, kostte zeer duur.

De werklieden verdienden niets. De linnenweverij lag nagenoeg stil.

't Gebeurde in Vlaamsche dorpen, dat 's morgens menschen van uitputting dood lagen op bed. Te Aalter had men in een huis vier lijken gevonden. Te Wijngene moest de veldwachter elken morgen gaan zien in zekere huisjes, of beter, zekere krotten, of de bewoners nog leefden (!).

(1) Zoo was de toestand in den Winter van 1845-1846, en ook een heelen tijd nadien.

De dokter bracht vrouw Tonis bij. Ze was echter te zwak om te spreken. Jan ging om Grietje. Deze trad schreiend binnen.

Vrouw Tonis herkende haar dochter, doch kon niets zeggen.

— Vader ligt ziek te bed, vertelde Grietje. Ik ga den heelen dag werken te Roeselare... Ik heb er huizen om te schuren en te wasschen. Victor, mijn broer, is bezigheid gaan zoeken naar Gent. Toen ik van de stad kwam, zei vader, dat moeder uitgegaan was. Ik zat ongerust te wachten, toen Jan kwam zeggen, dat moeder hier ligt. Ze zal neergevallen zijn van zwakte. Ik verdien maar één frank per dag en we moeten er met drieën van leven. Ik krijg in de stad eten... en breng er van mee, wat ik kan. Maar vader en moeder lijden honger... En moeder 't meest, want van dien frank wil ze nog wat versterkends voor vader koopen.

— Weet ge wat, Grietje, zei de dokter, we houden uw moeder hier. Keer naar vader terug en blijf morgen thuis... Mijn vrouw zal u 't een en ander meegeven.

De echtgenoot van den dokter pakte wat levensmiddelen in een korfje. Ze hielp zooveel menschen. Maar de nood was vreeselijk, heel Vlaanderen door.

Grietje keerde naar de schamele woning terug.

Op den hoek van de straat sprong een man op haar toe. Hij had de korf gezien. Er zat misschien eten in. En hij wilde het veroveren.

— Mijn kinderen hebben honger! zei de man.

— Ik zal u wat meedeelen... ik heb het zelf gekregen... wij zijn ook arm, sprak Grietje.

— O, ik ben geen dief, maar de kinderen schreien...

Grietje gaf den man een half brood en een stuk worst... Ze kende hem niet. Hij verdween.

Grietje kwam dan in haar woning. Het zag er daar ellendig uit. Moeder had alles verkocht, wat ze eenigszins missen kon. Zoo erg was de ellende gestegen. Voorzichtig vertelde Grietje, aan haar vader, die op een kafzak lag, wat er met moeder gebeurd was. Ze schonk koffie op en gaf vader wat brood met worst. Zelf at ze ook iets, doch ze durfde niet veel gebruiken van den kostbaren voorraad.

III.

Er waren drie dagen voorbij gegaan. Vrouw Tonis lag nog bij den dokter, maar beterde toch. Grietje wist nu, dat moeder dien dag uitgegaan was, om te bedelen. Och, honderden menschen, die het nooit gedaan hadden, gingen nu naar grootere boerderijen om aalmoezen. Door heel Vlaan-

deren liepen benden bedelaars. Aan de steden stonden wachten, om ze buiten te houden. En ook vrouw Tonis was uit wanhoop op stap gegaan om aan voedsel te geraken. Ze had nergens iets gekregen. En toen ze terug keerde, was ze van uitputting op den weg neergevallen.

De dokter en zijn vrouw ontfermden zich nu over de familie Tonis.

Victor keerde uit Gent terug. Hij had er werk gevonden als voerman. Hij kwam dat gelukkig nieuws nu thuis melden. Hij zou om de veertien dagen over komen met zijn loon. Hij had ginder den kost en zou alles besparen.

Victor bezocht zijn moeder in 't doktershuis. Hij zat met haar te praten en ook met den geneesheer. Plots kwam Jan, de koetsier, binnen gestormd.

— Dokter, zei hij, een groote bende bedelaars heeft Bert Vlos doodgeslagen, omdat hij een van hen met zijn geweer neer schoot, toen ze om een aalmoes vroegen. En nu komen ze naar het huis van Kalders, om het te plunderen. Vrouw Vlos zei hun dat hij graan op zijn zolders heeft.

— Kom, Victor, we moeten dat beletten! sprak de dokter ontsteld.

— Ik, Kalders helpen? vroeg Victor. Die man!

O, dokter, hij heeft ons arm gemaakt en van de hoeve verjaagd...

— Kom, Victor. De orde moet gehandhaafd blijven. Plunderen ze bij Kalders, dan zullen ze het ook elders doen... We moeten dat geweld beletten.

— Victor, Christus heeft gezegd, dat we kwaad met goed moeten vergelden, sprak moeder ernstig. Ga met den dokter mee.

Nog even aarzelde Victor. Toen volgde hij den dokter en Jan. Ze wapenden zich met stokken. De geneesheer riep ook andere dorpelingen. Ginds naderde de groote bende bedelaars. De burgemeester snelde ook toe. Hij stelde zich voorop.

— Mannen, schreeuwde hij, geen geweld!

— Kalders is een korenbijter, klonk het. We zullen het graan uit zijn huis halen.

— Ik gebied u in naam der wet, het dorp te verlaten.

't Werd dreigend... Kalders opende een bovenraam. Hij had al gehoord, welk gevaar hem bedreigde.

— O, menschen, beschermt me! smeekte hij.

Een kloeke kerel, die de bedelaars aanleidde, wilde den burgemeester te lijf. Victor Tonis greep hem bij de borst en sleurde hem mee. Hij duwde hem tegen den muur van Kalder's huis.

— Zult ge met uw bende vertrekken? vroeg

hij. Of anders steken we u hier in den bak.

— Wij willen eten hebben!

— Er is hier op 't dorp ook eten te kort... Zult ge vertrekken?

En Victor hield hem zijn knuppel onder den neus.

— Ja, ja, we zullen heen gaan, beloofde de aanvoerder.

De kerel sprak dan even met zijn troep. Brommend en scheldend trokken de bedelaars af.

— Ge hebt me flink geholpen, zei de burgemeester tot Victor.

— Maar nu moet gij handelen, antwoordde Victor. Er is graan bij Kalders, zegt men. Hij hoopt het op, om het in 't geheim duur te verkoopen. En hier schreien kinderen en sterven oudere menschen van honger. Als burgemeester kunt gij dat graan opeischen en uitdeelen.

— Ja, dat moet gebeuren! riepen de dorpelingen.

De burgemeester handelde nu. Hij ontbood Kalders. Deze beweerde, dat hij geen graan had. Maar de burgemeester wilde dat onderzoeken. En met eenige dorpelingen stapte hij binnen. Op de zolders en in een achtergebouw lag inderdaad een groote massa graan. Kalders was een hardvochtige woekeraar, die hier en daar graan had opgekocht en het nu wilde bewaren, tot het nog duur-

der zou worden. Het graan werd weggevoerd naar de zolders van het gemeentehuis. Kalders werd uitgejouwd.

De dokter was intusschen met den veldwachter naar de hoeve van Bert Vlos geloopt. Een bedelaar lag dood op het hof, door Vlos neergeschoten. Bert's lijk vond men in de keuken; het had vreeselijke wonden aan 't hoofd. De vrouw was gevlucht. De lijken werden naar 't dorp gevoerd. 't Was een vreeselijke gebeurtenis. Ook op den zolder van Vlos vond men veel graan dat gekocht was om het later duur te verkoopen. Nooit had de boschwachter een arm mensch geholpen.

Victor Tonis had meegeholpen om Kalders voor een vreeselijk lot te bewaren, maar tevens gezorgd dat voor de armen gezorgd werd.

Van het aangeslagen graan werd brood gebakken en de arme menschen mochten er elken dag wat komen halen.

Ook het koren van Vlos werd daarvoor gebruikt. De vrouw van Vlos kwam den volgenden dag terug. Ze zat nu eenzaam op de hoeve.

Victor vertrok naar Gent. Hij zou hard werken, evenals Grietje, om vader en moeder door den zwaren tijd heen te helpen.

En de dokter beloofde ook een handje te zullen toesteken.

— En na de booze dagen zal ik u aan een boerderijtje helpen, had de burgemeester beloofd.